YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

16 päivänä tammikuuta 2003 *

Asiassa C-462/01,

jonka Halmstads tingsrätt (Ruotsi) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosoikeudenkäynnissä, jossa vastaajana on

Ulf Hammarsten,

ennakkoratkaisun EY 28 ja EY 30 artiklan sekä hampun viljelyyn ja kauppaan sovellettavan yhteisön lainsäädännön tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola (esittelevä tuomari), P. Jann ja A. Rosas,

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Ruotsin hallitus, asiamiehenään A. Kruse,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään L. Ström,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.10.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Halmstads tingsrätt on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 8.11.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 3.12.2001, EY 234 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä EY 28 ja EY 30 artiklan sekä hampun viljelyyn ja kauppaan sovellettavan yhteisön lainsäädännön tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty rikosoikeudenkäynnin yhteydessä, jossa Hammarsteniä syytetään huumausainelainsäädännön rikkomisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Hampun viljelyyn ja kauppaan sovellettava yhteisön oikeus

EY:n perustamissopimuksen määräykset

3 EY 32 artiklan 2 kohdan mukaan yhteismarkkinoiden toteuttamista koskevia määräyksiä sovelletaan maataloustuotteisiin, jollei EY 33—38 artiklassa toisin määrätä. Yhteismarkkinoiden toteuttamista koskeviin määräyksiin kuuluvat muun muassa EY 28—30 artiklan määräykset, jotka koskevat jäsenvaltioiden välisen tuonnin ja viennin määrällisten rajoitusten kieltoa.

4 EY 32 artiklan 3 kohdan mukaan maataloustuotteet luetellaan perustamissopimuksen liitteen I luettelossa. Kyseisessä luettelossa mainitaan ryhmän 57 alla "hamppu (Cannabis sativa), valmistamaton tai valmistettu, ei kuitenkaan kehrätty; hamppurohtimet ja -jätteet (myös revityt tai garnetoidut lumput ja köydet)".

Asetus N:o 1308/70

5 Pellava- ja hamppualan yhteisestä markkinajärjestelystä 29 päivänä kesäkuuta 1970 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1308/70 (EYVL L 146, s. 1) 4 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin tätä asetusta sovellettiin tosiseikkojen tapahtumisajankohtana maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista sisämarkkinoilla 19 päivänä joulukuuta 2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 2826/2000 (EYVL L 328, s. 2; jäljempänä asetus N:o 1308/70) muutettuna, säädettiin seuraavaa:

"Otetaan käyttöön tuki yhteisössä tuotetulle pellavalle, joka on tuotettu pääasiallisesti kuiduntuotantoa varten, ja hampulle.

Tuki myönnetään ainoastaan hampulle, joka on tuotettu sellaisten lajikkeiden siemenistä, joista korjatun tuotteen päihdyttävien aineiden pitoisuudesta voidaan antaa tietyt myöhemmin määritettävät takuut.

Tämä tuki, joka on yhtä suuri kummallekin tuotteelle koko yhteisössä, vahvistetaan vuosittain."

6 Asetuksen N:o 1308/70 4 artiklan 1 kohdan toinen alakohta on lisätty hampun ja hampunsiementen tuontia rajoittavista toimenpiteistä ja asetuksen (ETY)

N:o 1308/70 muuttamisesta hampun osalta 18 päivänä toukokuuta 1982 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1430/82 (EYVL L 162, s. 27), jonka ensimmäisessä ja toisessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"kasvava huumausaineiden käyttö yhteisössä on vaara kansanterveydelle,

hampun varsi sisältää joissakin tapauksissa tiettyjä päihdyttäviä aineita; toisaalta yhteisön hampunviljelyllä on suuri merkitys tietyillä yhteisön alueilla; edellä mainitun vaaran kasvamisen välttämiseksi yhteisön hampunviljelyn raa'an hampun ja hampunsiementen tuonnin vuoksi — — asetuksen (ETY) N:o 1308/70 4 artiklassa tarkoitettu tuki on rajoitettava niihin lajikkeisiin, joista annetaan riittävät takeet kansanterveydelle, ja sellaisen hampun ja sellaisten hampunsiementen tuonti, joista ei anneta tällaisia takeita, olisi kiellettävä."

Asetus N:o 619/71

7 Asetuksen N:o 3108/70 4 artiklaa koskevat yleiset soveltamissäännöt on vahvistettu pellavan ja hampun tuen myöntämistä koskevista yleisistä säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1971 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 619/71 (EYVL L 72, s. 2). Kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa, sellaisena kuin asetusta sovellettiin tosiseikkojen tapahtumisajankohtana 26.6.1998 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1420/98 (EYVL L 190, s. 7; jäljempänä asetus N:o 619/71) muutettuna, säädettiin seuraavaa:

"Tukea myönnetään ainoastaan hampulle, joka on korjattu siementen muodostumisen jälkeen ja tuotettu asetuksen (ETY) N:o 1308/70 12 artiklassa säädettyä

menettelyä noudattaen laadittavassa luettelossa mainittujen lajikkeiden varmennetuista siemenistä. Tässä luettelossa ovat ainoastaan lajikkeet, joista jäsenvaltio on määrityksessä todennut, että THC:n (tetrahydrokannabinolin) paino suhteessa vakiopainoiseksi saatetun näytteen painoon ei ylitä:

— markkinointivuosiksi 1998/1999—2000/2001 myönnettävän tuen osalta 0,3:a prosenttia, eikä

— myöhemmiksi markkinointivuosiksi myönnettävän tuen osalta 0,2:ta prosenttia."

Asetus N:o 1673/2000

8 Kuiduntuotantoon tarkoitetun pellavan ja hampun yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä heinäkuuta 2000 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1673/2000 (EYVL L 193, s. 16) määritetään yhteiseen markkinajärjestelyyn sovellettava sääntely markkinointivuodesta 2001/2002 alkaen.

9 Asetuksen N:o 1673/2000 13 artiklalla kumottiin 1.7.2001 lukien asetukset N:o 1308/70 ja N:o 619/71. Asetuksen N:o 1673/2000 16 artiklassa täsmennetään, että kumottuja asetuksia sovelletaan edelleen muun muassa markkinointivuoteen 2000/2001, joka päättyy asetuksen N:o 1673/2000 12 artiklan 3 kohdan mukaan 30.6.2001.

Ruotsin huumausainelainsäädäntö

Narkotikastrafflagen

10 Narkotikastrafflagenin (1968:64) (huumausainelaki) 1 §:n mukaan huumausaineiden viljely ja hallussapito ilman lupaa on kiellettyä. Narkotikastrafflagenin 6 §:n mukaan huumausaineet, jotka on viljelty tai joita pidetään hallussa ilman lupaa, on tuomittava menetetyiksi.

Lagen om kontroll av narkotika

11 Lagen (1992:860) om kontroll av narkotika -nimisen lain (jäljempänä huumevalvonnasta annettu laki) 2 §:n mukaan huumausaineita voidaan "tuoda, valmistaa, viedä, myydä, välittää tai pitää hallussa ainoastaan lääketieteellisiin tarkoituksiin taikka muihin tieteellisiin tai erityisen tärkeisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin".

12 Kyseisen lain 4—8 §:n mukaan huumausaineiksi luokiteltavien kasvien viljelyyn on saatava Läkemedelsverketiltä (jäljempänä Ruotsin lääkelaitos) lupa, joka on myönnetty jollakin kyseisen lain 2 §:ssä luetellulla perusteella.

13 Hampun käyttöä teollisiin tarkoituksiin ei katsota tieteelliseksi tarkoitukseksi, joka oikeuttaisi lupaan viljellä hamppua.

Förordningen om kontroll av narkotika

14 Förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika -nimisessä asetuksessa (huumevalvonnasta annettu asetus) määritetään huumausaineen käsite ja täsmennetään kannabiksen osalta muun muassa, että "kannabiksella tarkoitetaan kaikkien kannabis-sukuun kuuluvien sellaisten kasvien maanpäällisiä osia (siemeniä lukuun ottamatta), joista hartsia ei ole erotettu, niistä käytetystä nimityksestä riippumatta". Kyseisessä asetuksessa ei lainkaan mainita hampun tetrahydrokannabinoli (THC) -pitoisuutta huomioon otettavana arviointiperusteena sen määrittämiseksi, onko hamppu katsottava huumausaineeksi.

15 Ruotsin lainsäädännössä säädetty kielto ei koske hampusta jalostettujen tuotteiden kuten hamppukuidun ja hamppuöljyn tuontia, kauppaa ja hallussapitoa.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

16 Hammarsten on hakenut Ruotsin lääkelaitokselta lupaa hampun (Cannabis sativa) viljelyyn teollisiin tarkoituksiin, mutta hakemus on hylätty sillä perusteella, että se ei täytä huumevalvonnasta annetun lain 2 §:ssä säädettyjä edellytyksiä.

17 Hammarsten on tästä huolimatta viljellyt keväällä 2001 niin kutsuttua teollisuushamppua maatilallaan Laholmin kunnassa Ruotsissa. Viljelty ala on ollut noin yksi hehtaari.

18 Kasvit on takavarikoitu Ruotsin huumausainelainsäädännön nojalla.

19 Halmstads tingsrättissä syyttäjä on vaatinut, että takavarikoitu hamppu tuomitaan menetetyksi, väittäen, että kyseessä on huumausaine, koska Ruotsin lainsäädännössä kaikki hampun sukuiset kasvit niin kutsuttu teollisuushamppu mukaan lukien luokitellaan huumausaineiksi. Hammarsten väittää, että takavarikoitu hamppu oli peräisin ainoastaan siemenistä, joiden THC-pitoisuus oli enintään 0,3 prosenttia, ja että hamppu oli tarkoitettu teollista käyttöä varten. Halmstads tingsrättissä on noussut esiin kysymys, onko Ruotsin huumausainelainsäädäntö ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

20 Ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tekemässään päätöksessä Halmstads tingsrätt toteaa tältä osin, että takavarikoidut hamppukasvit ovat maataloustuotteita, joihin sovelletaan perustamissopimusta, ja että pellava- ja hamppualan yhteistä markkinajärjestelyä koskevissa yhteisön säännöissä sallitaan hampun viljely tietyin edellytyksin muun muassa silloin, kun kyseessä ovat hyväksytyt hamppulajit, joiden THC-pitoisuus ei ylitä 0,3:a prosenttia (0,2:ta prosenttia markkinavuodesta 2001/2002 alkaen).

21 Halmstads tingsrätt on edellä esitetyn perusteella päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko Rooman sopimuksen 28 artiklan perusteella sallittua, että jäsenvaltio kieltää yhteisön lainsäädännössä sallitun niin kutsutun teollisuushampun viljelyn ja muun käsittelyn?

2) Jos näin ei ole, voidaanko kyseisestä artiklasta poiketa saman sopimuksen 30 artiklan nojalla, minkä seurauksena tällainen kielto ei ole EY-oikeuden vastainen?

3) Jos näin ei ole, voidaanko Ruotsissa asetettu kielto katsoa jollain muulla perusteella sallituksi?"

Ennakkoratkaisukysymykset

22 Kolme ennakkoratkaisukysymystä, joita on syytä tutkia yhdessä, esittänyt kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiallisesti, onko yhteisön oikeutta tulkittava siten, että sen kanssa on ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jossa kielletään teollisuushampun viljely ja hallussapito.

23 Jotta tällä tavoin uudelleen muotoiltuihin ennakkoratkaisukysymyksiin voitaisiin vastata, on aluksi määritettävä ne yhteisön oikeuden säännöt, jotka soveltuvat käsiteltävänä olevaan asiaan.

24 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että riidan koskiessa sellaista alaa, jolla toteutetaan yhteistä markkinajärjestelyä, esitettyä kysymystä on tarkasteltava ensisijaisesti tästä näkökulmasta ottaen huomioon, että EY 32 artiklan 2 kohdan mukaan yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeville erityissäännöksille on annettava etusija yhteismarkkinoiden toteuttamista koskeviin perustamissopimuksen yleisiin määräyksiin nähden (ks. asia 177/78, Mc Carren, tuomio 26.6.1979, Kok. 1979, s. 2161, Kok. Ep. IV, s. 497, 9 kohta).

25 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kansallisen tuomioistuimen käsittelemä oikeudenkäyntiasia koskee teollisuushampuksi luokiteltavaa hamppulajiketta, jonka THC-pitoisuus on enintään 0,3 prosenttia ja joka on Halmstads tingsrättin mukaan yhteisön lainsäädännössä sallittu tuote.

26 Ottaen huomioon ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen toteamukset pääasiassa käsiteltävänä olevan hampun ominaisuuksista ja ajankohta, jona hamppua viljeltiin eli vuoden 2001 kevät, on todettava, että asetukset N:o 1308/70 ja N:o 619/71, joita sovellettiin 30.6.2001 asti, ovat merkityksellisiä pääasian kannalta.

27 Näin ollen kysymystä siitä, onko yhteisön oikeuden kanssa ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jossa kielletään teollisuushampun viljely ja hallussapito, on ensisijaisesti tutkittava kyseisten asetusten näkökulmasta, joilla säännellään muun muassa hamppualan yhteinen markkinajärjestely.

28 Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin kun tietyllä alalla on annettu asetus yhteisestä markkinajärjestelystä, jäsenvaltioilla on velvollisuus pidättyä sellaisten toimien antamisesta, jotka saattaisivat poiketa markkinajärjestelystä tai olla sen vastaisia (ks. mm. asia 83/78, Pigs Marketing Board, tuomio 29.11.1978, Kok. 1978, s. 2347, Kok. Ep. IV, s. 265, 56 kohta; asia C-1/96, Compassion in World Farming, tuomio 19.3.1998, Kok. 1998, s. I-1251, 41 kohta; asia C-428/99, Van den Bor, tuomio 8.1.2002, Kok. 2002, s. I-127, 35 kohta ja asia C-113/00, Espanja v. komissio, tuomio 19.9.2002, Kok. 2002, s. I-7601, 73 kohta).

29 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa myös, että yhteisen markkinajärjestelyn toteuttaminen ei estä jäsenvaltioita soveltamasta sellaisia kansallisia sääntöjä, joilla tavoitellaan muita yleistä etua koskevia päämääriä kuin niitä, joita yhteinen markkinajärjestely koskee, vaikka kyseiset säännöt voivatkin vaikuttaa yhteismarkkinoiden toimintaan kyseisellä alalla (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 141/81, 142/81 ja 143/81, Holdijk ym., tuomio 1.4.1982, Kok. 1982, s. 1299, Kok. Ep. VI, s. 379, 12 kohta; asia 118/86, Nertsvoederfabriek Nederland, tuomio 6.10.1987, Kok. 1987, s. 3883, 12 kohta ja asia C-309/96, Annibaldi, tuomio 18.12.1997, Kok. 1997, s. I-7493, 20 kohta).

30 On todettava, että Ruotsin huumausainelainsäädännöstä johtuva kielto viljellä ja pitää hallussa teollisuushamppua, jota hamppualan yhteinen markkinajärjestely koskee, on kyseisen markkinajärjestelyn vastainen.

31 Kyseisen kiellon johdosta Ruotsiin sijoittautuneet maanviljelijät eivät nimittäin mitenkään voi hakea asetuksessa N:o 1308/70 säädettyä tukea, jonka myöntämisedellytyksistä säädetään asetuksessa N:o 619/71.

32 Lisäksi on todettava, että Ruotsin huumausainelainsäädännöllä ei tavoitella sellaista yleistä etua koskevaa päämäärää, jota hamppualan yhteinen markkinajärjestely ei koskisi.

33 Ruotsin hallitus väittää tältä osin, että kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö on välttämätön ihmisten elämän ja terveyden turvaamista koskevan päämäärän toteuttamiseksi ja että se on perusteltu, koska Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1961 allekirjoitetun huumausaineyleissopimuksen mukaan kannabis on huumausaine. Kyseisen hallituksen mukaan yhteisön maataloussäännöillä, kuten hamppualan yhteistä markkinajärjestelyä koskevilla säännöillä, tavoitellaan eri päämääriä kuin Ruotsin lainsäädännöllä, jolla pyritään takaamaan kansanterveyden turvaamisen korkea taso.

34 Asetuksen N:o 1430/82 kahdesta ensimmäisestä perustelukappaleesta kuitenkin ilmenee, että huumausaineiden käytöstä ihmisten terveydelle aiheutuvat vaarat on nimenomaisesti otettu huomioon hamppualan yhteisestä markkinajärjestelystä päätettäessä.

35 Asetuksen N:o 1308/70 4 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan yhteisön tukea myönnetään vain sellaiselle hampulle, joka on tuotettu sellaisten lajikkei-

den siemenistä, joista korjatun tuotteen päihdyttävien aineiden pitoisuudesta voidaan antaa tietyt takuut. Kyseiset takuut vahvistetaan asetuksen N:o 619/71 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa, jossa määritetään korkein sallittu THC-pitoisuus hampulle, jolle voidaan myöntää yhteisön tukea.

36 Edellä esitetystä seuraa, että pääasiassa tarkasteltavana olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa asetusten N:o 1308/70 ja N:o 619/71 kanssa.

37 Muiden yhteisön oikeuden sääntöjen kuten EY 28—30 artiklan merkityksellisyyttä asian kannalta ei siis tarvitse tutkia.

38 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymyksiin, sellaisina kuin ne ovat uudelleen muotoiltuina, on vastattava, että asetuksia N:o 1308/70 ja N:o 619/71 on tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jossa kielletään kyseisissä asetuksissa tarkoitetun teollisuushampun viljely ja hallussapito.

Oikeudenkäyntikulut

39 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Ruotsin hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Halmstads tingsrättin 8.11.2001 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Pellava- ja hamppualan yhteisestä markkinajärjestelystä 29 päivänä kesäkuuta 1970 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1308/70, sellaisena kuin se on muutettuna maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista sisämarkkinoilla 19 päivänä joulukuuta 2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 2826/2000, ja pellavan ja hampun tuen myöntämistä koskevista yleisistä säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1971 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 619/71, sellaisena kuin se on muutettuna 26.6.1998 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1420/98, on tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jossa kielletään kyseisissä asetuksissa tarkoitetun teollisuushampun viljely ja hallussapito.

Wathelet Edward La Pergola

Jann Rosas

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä tammikuuta 2003.

R. Grass M. Wathelet

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja